

Školní pedagogika

Téma 4: Kurikulum

inspirace pro zpracování tématu

Obsah prezentace

- Vymezení tématu: **Kurikulum**
- Ústřední myšlenka: - „cíle a obsahy“ vzdělávání
- RVP ZV } (ke zpracování v „základním“ rozsahu)
- Další inspirace pro rozpracování
 - koncepce kurikula
 - vývoj kurikulárních dokumentů
 - pohled do zahraničí} (ke zpracování v „rozšířeném“ rozsahu)
- Závěr: **pointa**
- Studijní literatura

Kurikulum

Pojem *kurikulum* zahrnuje komplex problémů vztahujících se k řešení otázek PROČ, KOHO, V ČEM, JAK, KDY, ZA JAKÝCH PODMÍNEK a S JAKÝMI OČEKÁVANÝMI EFEKTY VZDĚLÁVÁVAT.

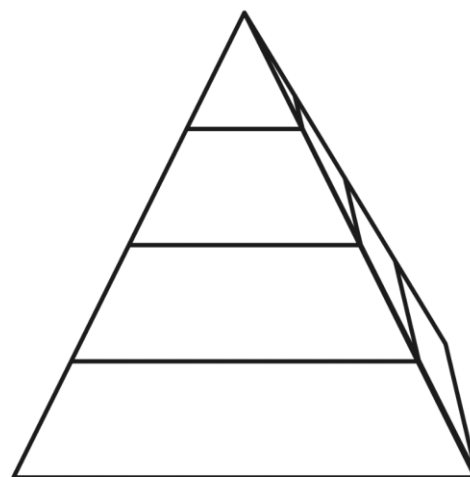
1. vzdělávací program, projekt, plán

2. průběh studia a jeho obsah

- program a život školy
- plán obsahu vyučování
- veškerá zkušenost žáka získaná ve škole
- učivo, vztahy učitel-žák, prostředí
- plánovaná a řízená učební činnost

E. Walterová: Kurikulum (1994)

Kurikulum
Ize také
chápat
jako
cíle...

nejvyšší cíl
obecné cíle
díličí cíle
konkrétní cíle
operantní cíle

Podrobněji
v tématu 9.

...a obsahy
školního
vzdělávání.

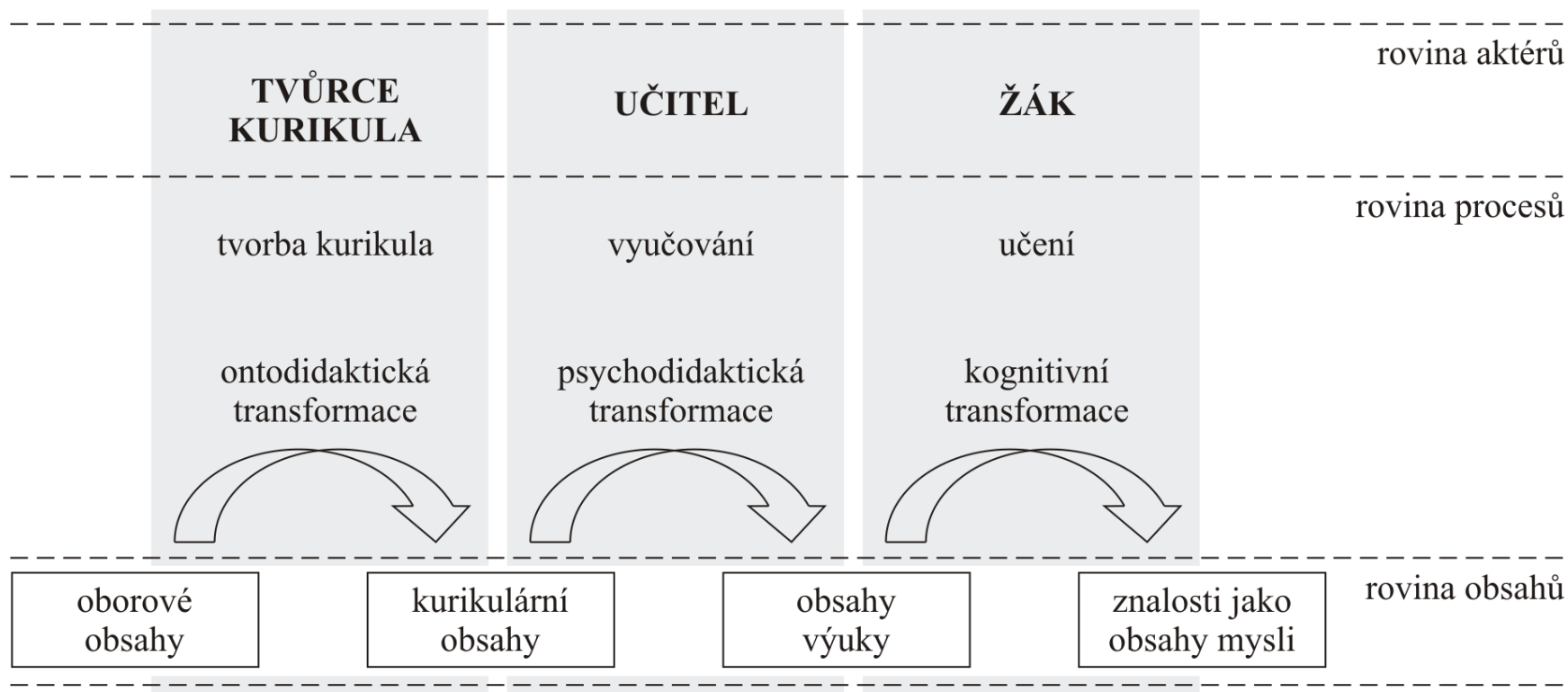
Název	Příklady
Informace	sdělení, zpráva, údaje, fakty obrazové, znakové, významové, behaviorální aj., primární, sekundární
Fakta	data, události, výsledky, pravdivé poznatky, určité skutečnosti
Pojmy	známé, neznámé, základní, pomocné, doplňkové, otevřené, uzavřené
Dovednosti	intelektuální, sensorické, senzomotorické, motorické, afektivní, sociální
Návyky	myšlenkové, pracovní, hygienické
Myšlenkové operace	srovnávání, indukce, dedukce, analýza, syntéza, třídění, abstrakce, generalizace
Postoje	kognitivní, emocionální společenské, sociální, tělesné
Kompetence	k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní

např. Maňák, Janík, Švec: Kurikulum v současné škole (s. 23-27)

Obsahy školního vzdělávání

Dobrému porozumění proměnám (transformacím) obsahu (obsahů) ve vzdělávání může posloužit schéma, které zachycuje, jak se oborové (vědní) obsahy stávají obsahy kurikula (např. RVP ZV), a poté obsahy výuky a nakonec obsahy (žákovy) myslí.

Podrobnější vysvětlení [na s. 37-43](#) v knížce: Janík, T., Maňák, J., & Knecht, P. (2009). *Cíle a obsahy školního vzdělávání a metodologie jejich utváření*. Brno: Paido.

Reforma kurikula v ČR od šk.rok. 2007/08:

↓
nahrazení „osnov“
dvoustupňovým
kurikulem

Nesena idejemi:

- decentralizace (posílení autonomie učitele)
- posílení nadoborových cílů (klíčové kompetence)

↓
STÁTNÍ ÚROVEŇ

NÁRODNÍ PROGRAM VZDĚLÁVÁNÍ

(nevznikl)

RÁMCOVÉ VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY

předškolní
vzdělávání

RVP PV

základní
vzdělávání

RVP ZV

první stupeň obsažen zde

RVP ZŠS

střední
vzdělávání

RVP G

RVP GSP

RVP DG

RVP SOV

ostatní
vzdělávání

RVP ZUV

RVP JŠ

←
Pozor, v modelu
obsahových transformací
(předchozí strana)
je v případě
dvoustupňového kurikula
učitel při tvorbě ŠVP
(spolu)tvůrcem kurikula!

ŠKOLNÍ ÚROVEŇ

ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Vzdělávací oblasti a obory

Klíčové kompetence

kompetence k učení
kompetence k řešení problémů
kompetence komunikativní
kompetence sociální a personální
kompetence občanské
kompetence pracovní

Jazyk a jazyková komunikace

Český jazyk a literatura
Cizí jazyk
Další cizí jazyk

1. st.
1. st.

Matematika a její aplikace

Matematika a její aplikace

1. st.

Informační a komunikační technologie

Informační
a komunikační technologie

1. st.

Člověk a jeho svět

Člověk a jeho svět

1. st.

Člověk a společnost

Dějepis
Výchova k občanství

Člověk a příroda

Fyzika
Chemie
Přírodopis
Zeměpis (Geografie)

Umění a kultura

Hudební výchova
Výtvarná výchova

1. st.
1. st.

Člověk a zdraví

Výchova ke zdraví
Tělesná výchova

1. st.

Člověk a svět práce

Člověk a svět práce

1. st.

+ Doplnující vzdělávací obory

Dramatická výchova
Etická výchova
Filmová / audiovizuální výchova
Taneční a pohybová výchova

1. st.
1. st.
1. st.
1. st.

Průřezová témata
Osobnostní a sociální výchova
Výchova demokratického občana
Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
Multikulturní výchova
Environmentální výchova
Mediální výchova

K ukončení předmětu „v základním rozsahu“ je žádoucí:

- umět vymezit pojem *kurikulum*,
- být schopen vysvětlit *model obsahové transformace*
- rozumět principu dvoustupňového kurikula a idejím reformy z roku 2004
- orientovat se ve struktuře RVP ZV

K ukončení předmětu „v rozšířeném rozsahu“, tj. ke zkoušce je třeba např.

- umět širěji vymezit kurikulum (koncepce, formy existence)
- být schopen rekapitulovat vývoj kurikula ZŠ v ČR za 30 let
- umět představit RVP ZV ve srovnání s vybraným ŠVP
- srovnat český systém (či reformu) se zahraničním modelem

Koncepce kurikula

Akademická	důraz na hodnoty civilizace, jejich odraz ve vědě a umění
Esencialistická	důraz na základy věd, kulturních technik, kritické myšlení, tvořivost
Polytechnická	důraz na praktické dovednosti, příprava na trh práce, technologie
Aktivistická	důraz na pochopení příčin společenských jevů, participace na řešení
Personální	důraz na individuální rozvoj, práce s nadáním, osobnostní rozvoj

Maňák, Janík, Švec: Kurikulum v současné škole (2008); Průcha: Moderní pedagogika.

Realizační proměny kurikula (formy existence kurikula)

Koncepční forma	cíle, plány, koncepce dokumenty školské politiky
Projektová forma	projekty obsahu vzdělávání vzdělávací programy státní a školní úrovně
Realizační forma	přípravy na výuku, interakce a komunikace zkonstruované učební úlohy, jejich řešení
Rezultátová forma	obsah vzdělávání osvojený ve výuce vědomosti, dovednosti, znalosti žáků
Efektová forma	dosažené vzdělání, osobnostní postoje uplatnění v praxi

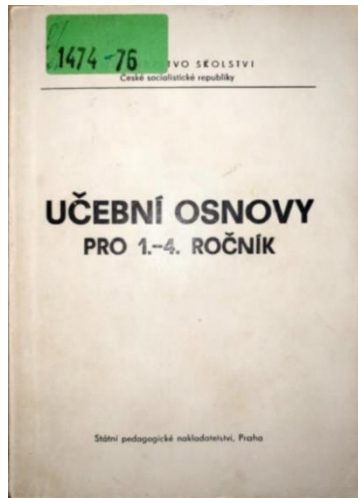

Maňák, Janík, Švec: Kurikulum v současné škole (2008); Průcha: Moderní pedagogika.

Kurikulární dokumenty v ČR v po roce 1990

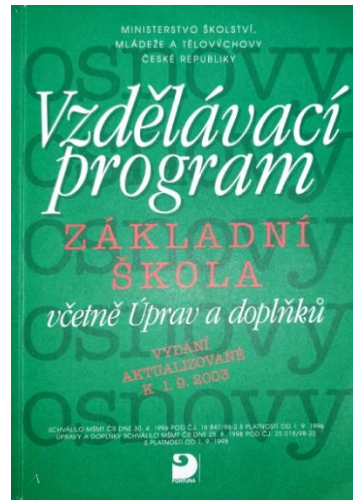
Pokud Vás zajímá vývoj kurikulárních dokumentů po roce 1990 včetně kurikulární tvořivosti učitelů, doporučujeme knihu J. Tupého (v doporučené studijní literatuře).

Učební osnovy

Vzdělávací programy

(Základní škola, Obecná škola, Národní škola a další)

Rámcové a školní vzdělávací programy

1996

2004

Kurikulum v ČR a v zahraničí

Pokud Vás zajímá, jak je kurikulum v ČR koncipováno (a reformováno) ve srovnání s jinými státy v Evropě a jinde, doporučujeme knihu D. Dvořáka a kol., případně knihu E. Walterové (obojí v doporučené studijní literatuře)

Hlavní pointu tohoto tématu lze shrnout takto:

Pojem *kurikulum* zahrnuje širokou škálu otázek spojených se školním vzděláváním, zejména ale otázky vzdělávacích cílů a obsahů.

Jako *kurikulární* jsou označovány dokumenty, které vymezují, jakým obsahům (a s jakými cíli) má být vyučováno na příslušných stupních škol. V současnosti je v ČR kurikulum koncipováno jako „dvoustupňové“. Pro vzdělávání na základních školách je na státní úrovni klíčovým kurikulárním dokumentem *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*, na základě kterého každá škola vytváří svůj *Školní vzdělávací program*. Vzdělávací systém v ČR tak lze charakterizovat jako do značné míry *decentralizovaný*.

Doporučená studijní literatura

Základní

Janík, T., Maňák, J. & Knecht, P. (2009). *Cíle a obsahy školního vzdělávání a metodologie jejich utváření*. Brno: Paido.

- minimálně kapitoly 3, 1, 5, k obsahové transformaci více v 6, 7, 8

Maňák, J. & Janík, T. (2010). Kurikulum. In Průcha, J. (ed.), *Pedagogická encyklopedie* (s. 117–121). Praha: Portál.

- heslo v PEN

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (aktuální verze).

- současný kurikulární dokument státní úrovně pro ZŠ

Rozšiřující

Walterová, E. (1994). *Kurikulum. Proměny a trendy v mezinárodní perspektivě*. Brno: MU.

Maňák, J., Janík, T., & Švec, V. (2008). *Kurikulum v současné škole*. Brno: Paido.

Tupý, J. (2014 a 2018). *Tvorba kurikulárních dokumentů v České republice*. Brno: MU.

Dvořák, D., Holec, J., & Dvořáková, M. (2018). *Kurikulum školního vzdělávání. Zahraniční reformy v 21. století*. Praha: UK.